

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Агоп Гарабедян

за дисертационния труд на Стойна Георгиева Вахдат

“Турското икономическо “чудо” и възможните сценарии на
стопанските отношения между ЕС и Турция”

за присъждане на образователната и научна степен “доктор”

Представеният труд, състоящ се от Предговор, Увод, Изложение, шест глави, Заключение, Използвана литература, Приложения, Използвани съкращения и Списък на използваните фигури (общ обем от 246 страници) изследва една изключително актуална, динамична и противоречива материя отнасяща се главно до икономическото и на втори план политическото развитие на Турция и перспективите за приемането ѝ в ЕС. В Увода, към който можем да отнесем първите три раздела и първа глава се формулират и обосновават изборът на темата, обектът и предметът на изследването и неговите пространствени и хронологически рамки. Посочват се целите и произтичащите от тях конкретни задачи. Следва подробно представяне, групиране и критичен анализ на ползваните литература и изключително многобройните и разнообразни източници.

Във Втора и Трета глави се изследва икономическото и политическото развитие на Турция и ЕС в периода 2002-2009 г. Подчертава се, че Турция пристъпва към либерализиране на политическата система, (което обаче не променя положението на кюрдите и останалите малцинства), успява да преодолее стопанския си колапс и да се присъедини към групата на най-силно развитите в икономическо отношение страни в света.

Четвърта глава е посветена на Световната финансова криза от 2008-2009 г. като се акцентува на онези икономически последствия за Турция и ЕС, които активизират контактите между тях.

В Пета и Шеста глава се проследяват преговорите за присъединяване на Турция към ЕС на фона на засилващия се бежански поток и нарасналите претенции на Анкара, на които Общността отговаря с едно непоследователно поведение по въпроса за визите и финансовата компенсация. В тази връзка дисертантът правилно отбелязва, че както Турция, така и ЕС все още не са си изяснили напълно желаят ли интеграцията. В тази връзка се проследява доколко турското законодателство се съобразява с изискванията на Общността и се прави опит за калкулация на евентуалните ползи и вреди, които Анкара би имала или би понесла при положение, че запази съществуващите отношения с ЕС или стане негов пълноправен член.

Като цяло дисертацията представлява едно задълбочено и аналитично проучване на протичащите в началото на XXI век стопански и политически процеси в Турция и ЕС, и възможните насоки и конфигурации на по-нататъшното сътрудничество между тях на фона на последствията от Световната финансова криза. Трудът се отличава със следните три основни качества:

Първо, по своя характер разработката е пионерски труд в областта на българската туркология;

Второ, представлява модел за изследване и анализ на икономическото и политическото развитие и състояние чрез оригинален методологически подход;

Трето, в него се борави с разнообразни, собствено издирени източници, които не само се въвеждат в научно обръщение, но и са в тясна връзка с теоретичните изводи и научни приноси на докторанта.

Част от тях се отнасят до разсъжденията на дисертанта относно стопанските интереси на Турция и нейната раздвоеност между Изтока и Запада и бъдещето на икономическите ѝ отношения с ЕС. Те се покриват изцяло с изреченото от А.Давутоглу, че е настъпило времето “Турция да е

европейска в Европа и азиатска в Азия, тъй като едновременно сме и европейци и азиатци”. За нас като съседи на Турция е от съществено значение изясняването на въпроса заинтересована ли е Турция да влезе в ЕС и дали е готова да изпълни политическите критерии за това? Дисертантът правилно отбелязва, че Анкара следва т.нар. “контрастно поведение”, което се изразява в привидно покриване на европейските критерии, но без променяне по същество на положението в страната, т.е. запазване на порочните практики и порядки от миналото, “замаскирани” зад привидно споделени европейски ценности. Тази “маскировка” най-добре се илюстрира при гарантирането на човешките права в Турция и отношенията ѝ със съседите и е перманентен обект на критика от страна на европейските структури. В тази връзка ще си позволя да направя няколко бележки, които се отнасят до кюрдския въпрос в Турция и нейните отношения с Република Кипър.

Известно е, че борбата на кюрдите започна като искане за признаване на тяхната идентичност и нищо не може да оправдае последвалите действия на турското правителство срещу тях. Нещо повече, твърденията на дисертанта, че турската армия унищожавала престъпни кланове и мафиотски мрежи в кюрдските територии, които били свързани с търговията с оръжие и дрога и че било възможно наказателните акции срещу цивилното кюрдско население да са извършвани по инициатива на самите войници не отговарят на съществуващите факти и свидетелства. Това се потвърждава и от последните действия на турските власти срещу кюрдите и техните легални политически и обществени организации.

Що се отнася до кипърския въпрос ще се огранича само със следното. Няма “гръцки Кипър”, “гръците от Южен Кипър” и други подобни производни, използвани от турската пропаганда, а международно признатата “Република Кипър”. Що се отнася до ангажимента на Турция, а не на т.нар. ТРСК да отвори пристанищата и летищата си за съдове или

самолети използващи флага на Република Кипър, историята е следната. През 2005 г. Турция подписва протокол за разширяване върху новоприетите членки на ЕС сключеният през 1963 г. договор за митническо съюз с Европейските общности. Това по същество означава косвено признаване от страна на Анкара на Република Кипър. Турция обаче, в отделна политическа декларация обявява, че подписването на документа не означава дипломатическото признаване на Република Кипър и същевременно отказа да отвори пристанищата и летищата си за кипърски съдове. Тук не става въпрос за никакви търговски интереси, а за една стриктно следвана от всички турски правителства от 1964 г. насам на непризнаване на кипърското правителство.

Тези бележки нямат за цел да намалят стойността на работата. Напротив, като изследовател на Балканите, не мога да скрия задоволството си от представения труд, който адекватно разкрива сложните процеси, които съпътстват икономическото и политическото развитие на Турция и нейните отношения с ЕО през разглеждания в дисертацията период. За това си позволявам да заявя категорично, че изследването третира една дисертационна тема, има завършен вид и е със съответните приноси. Приносният характер се обуславя както от постигнатите конкретни научни резултати, така и от многоаспектността на интерпретациите.

Въз основа на всичко това, препоръчвам на уважаемото жури да присъди на Стойна Георгиева Вахдат образователната и научна степен “Доктор”.

18 декември 2016

София

Подготвил Становището:.....

(доц.д-р А.Гарабедян)